

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/54/2006

OCENY SYTUACJI MATERIALNEJ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MARZEC 2006

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
28 września 2005 roku

- ❑ Polacy najczęściej (50%) uważają, że żyje im się przeciętnie (ani dobrze, ani źle). Więcej niż co czwarty (29%) jest zdania, że żyje mu się dobrze, w tym 2% twierdzi, że bardzo dobrze. Niezadowolenie z poziomu życia wyraża jedna piąta badanych (21%).
- ❑ Oceniając sposób gospodarowania pieniędzmi w swoich gospodarstwach domowych 8% Polaków (o 2 punkty więcej niż przed rokiem) jest zdania, że żyje bardzo biednie i nie starcza im nawet na podstawowe potrzeby, a 30% (spadek o 4 punkty) żyje skromnie i musi na co dzień bardzo oszczędzać. Nieco ponad połowa respondentów (52%, wzrost o 1 punkt) twierdzi, że żyje średnio - starcza im na co dzień, ale na poważniejsze zakupy muszą oszczędzać. Co jedenasty badany (9%) żyje dobrze i starcza mu na wiele bez specjalnego oszczędzania, a jeden na stu (1%) żyje bardzo dobrze, tak że może sobie pozwolić na pewien luksus.
- ❑ Tylko jedna czwarta badanych (25%, wzrost o 3 punkty) uważa, że ich dochody wystarczają w pełni na zaspokojenie codziennych potrzeb. Ponad dwie piąte (42%, spadek o 3 punkty) ocenia je jako prawie wystarczające, a jedna trzecia (33%) twierdzi, że nie wystarczają.
- ❑ Większość polskich rodzin odczuła w ostatnim roku brak pieniędzy na urlop lub wakacje dzieci (59%) oraz na zakup rzeczy do wyposażenia mieszkania czy domu (57%). W wielu domach nie starczyło też na wydatki związane z życiem kulturalnym (44%), na zakup ubrań czy butów (36%) albo na wydatki związane z leczeniem (36%). Mniej więcej co czwartej rodzinie nie starczało pieniędzy na pokrycie świadczeń mieszkaniowych (24%) oraz na żywność (25%). Co piąta rodzina zmuszona była zrezygnować z wydatków na środki czystości i higienę osobistą (20%) oraz wydatków związanych z nauką, kształceniem (21%). W sumie tylko 27% ankietowanych nie miało problemów finansowych w żadnej z wymienionych dziewięciu dziedzin, natomiast 7% - we wszystkich miało trudności.
- ❑ Co ósmy Polak (13%) lęka się biedy i nie wie, jak sobie poradzi, a jedna trzecia (33%), choć obawia się biedy, sądzi, że da sobie radę. Więcej niż co trzeci (34%) wprawdzie nie boi się biedy, ale martwi się o pogorszenie sytuacji materialnej swojej rodziny. Spokojni o finansową przyszłość stanowią 19% badanych.

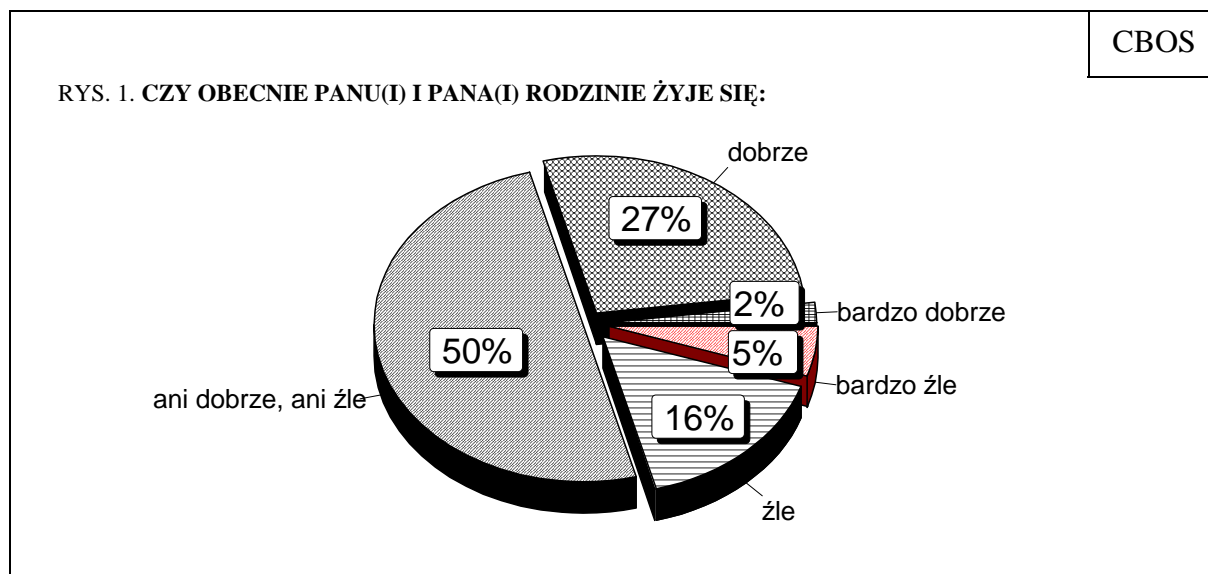
Podobnie jak przed rokiem, w marcowym sondażu¹ badaliśmy opinie Polaków na temat ich własnej sytuacji materialnej. Pytaliśmy, jak im się żyje, jak oceniają swój obecny poziom życia i zmiany w tym zakresie, jak gospodarują pieniędzmi i czy starcza im na zaspokojenie podstawowych potrzeb, a także - jakich potrzeb nie mogli zaspokoić z powodu braku pieniędzy. Większość pytań zadajemy systematycznie, co pewien czas, od wielu lat, możemy więc prześledzić, jak zmienia się postrzeganie i ocena sytuacji materialnej. Warto też sprawdzić, czy coraz lepszej sytuacji gospodarczej towarzyszy odczuwalna poprawa warunków materialnych i zaspokojenia potrzeb rodzin.

OGÓLNE OCENY POZIOMU ŻYCIA

Połowa dorosłych mieszkańców Polski (50%) odpowiadając na pytanie, jak im się żyje, twierdzi, że *ani dobrze, ani źle*. Jest to w pewnym stopniu wyraz tendencji do unikania odpowiedzi skrajnych i udzielania odpowiedzi wyważonej - niechwalenia się poziomem życia, ale też nieskarżenia się, nieujawniania, że żyje się w biedzie lub ubóstwie.

Tych, którzy przyznają, że żyje im się *bardzo dobrze*, jest niewielu (2%), ale ponad jedna czwarta badanych (27%) deklaruje, że żyje im się *dobrze* - wyrażając tym samym zadowolenie z poziomu życia. Mniej jest natomiast tych, którzy twierdzą, że żyje im się *źle* (16%). Trzeba jednak zaznaczyć, że osób oceniających, iż żyje im się *bardzo źle* (5%), jest ponad dwukrotnie więcej niż deklarujących, że żyje im się *bardzo dobrze*. W sumie pozytywnych ocen poziomu życia (29%) jest więcej niż negatywnych (21%).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (190) zrealizowano w dniach 3-6 marca 2006 roku na liczącej 1081 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

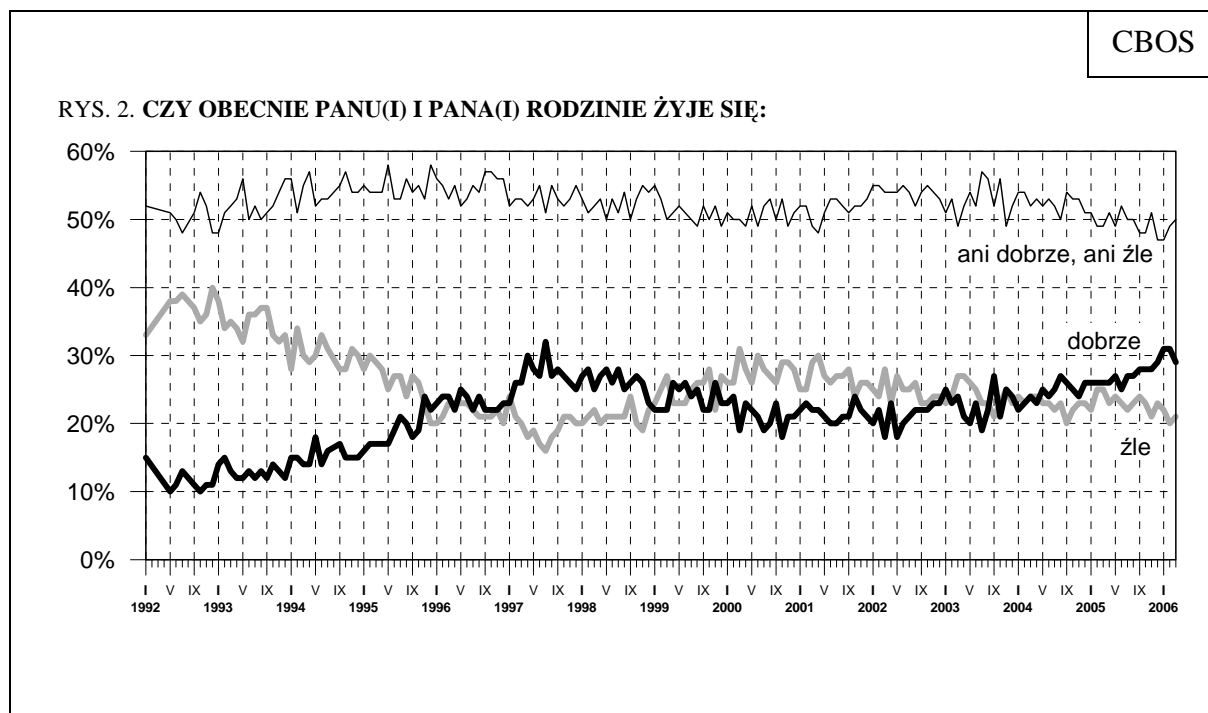

Opinie o tym, jak Polakom się żyje - jak ogólnie oceniają poziom czy warunki swego życia - są jednym ze wskaźników nastrojów społecznych, które systematycznie, co miesiąc, monitorujemy od 1992 roku. Daje to możliwość porównania uzyskanych wyników z danymi z poprzednich miesięcy oraz przyjrzenia się zmianom, jakie zachodziły w ocenach ogólnych warunków życia w ciągu kilkunastu lat.

Obecne oceny są jedynie nieznacznie gorsze niż w dwóch pierwszych miesiącach tego roku, ale z dłuższej perspektywy można zauważyć, że od połowy 2003 roku odsetek ocen dobrych stopniowo, choć nieregularnie, się zwiększał i od maja 2004 roku przeważają one nad negatywnymi. Wcześniej - od końca 1998 roku - więcej było ocen złych niż dobrych. Opinie krytyczne miały szczególnie dużą przewagę na początku lat dziewięćdziesiątych, jednak stopniowo się ona zmniejszała, co doprowadziło najpierw do równowagi ocen pozytywnych i negatywnych (w roku 1996), a następnie do przewagi opinii dobrych (w latach 1997 i 1998).

Tabela 1

Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III
	2005										2006		
	w procentach												
- dobrze	26	26	27	25	27	27	28	28	28	29	31	31	29
- ani dobrze, ani źle	49	51	49	52	50	50	48	48	51	47	47	49	50
- źle	25	23	24	23	22	23	24	23	21	23	22	20	21
Trudno powiedzieć	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0

Pominięto „trudno powiedzieć”

Opinie o tym, jak żyje się badanym, zależą, oczywiście, przede wszystkim od poziomu wykształcenia, statusu zawodowego i sytuacji materialnej. Im wyższe dochody, a także im wyższe wykształcenie, tym więcej ocen pozytywnych. Negatywne opinie najczęstsze są wśród bezrobotnych, rencistów, robotników niewykwalifikowanych, emerytów, rolników i gospodyń domowych. Częściej niż pozostali wyrażają je też osoby w średnim wieku i starsze oraz mieszkańcy wsi i małych miast (zob. tabele aneksowe).

Zadowolenie z warunków życia deklarują najczęściej przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, pracownicy umysłowi niższego szczebla oraz przedsiębiorcy pracujący na własny rachunek poza rolnictwem, ponadto - uczniowie i studenci. Częściej niż inni wyrażają je badani o prawicowych poglądach politycznych.

Poprawę opinii o warunkach życia Polaków wyraźnie widać, gdy porównują oni swoją obecną sytuację z tą sprzed roku. Większość ankietowanych (64%) jest zdania, że żyje na takim samym poziomie jak wówczas. Odsetek ten jest znacznie wyższy (o 7 punktów) niż przed rokiem - zarazem najwyższy od czasu, gdy zadajemy to pytanie. Poprawę stwierdza więcej badanych niż uprzednio (13%, wzrost o 4 punkty), a pogorszenie - zdecydowanie mniej (22%, spadek o 11 punktów). Odsetek wskazań, że żyje się gorzej, jest najniższy od dwunastu lat. Opinii wskazujących na pogorszenie się warunków życia jest tylko niespełna

dwa razy więcej niż opinii świadczących o poprawie - tak relatywnie niewielkiej przewagi dotychczas nie notowaliśmy, co wyraźnie świadczy o pozytywnych zmianach poziomu życia Polaków w ciągu ostatniego roku.

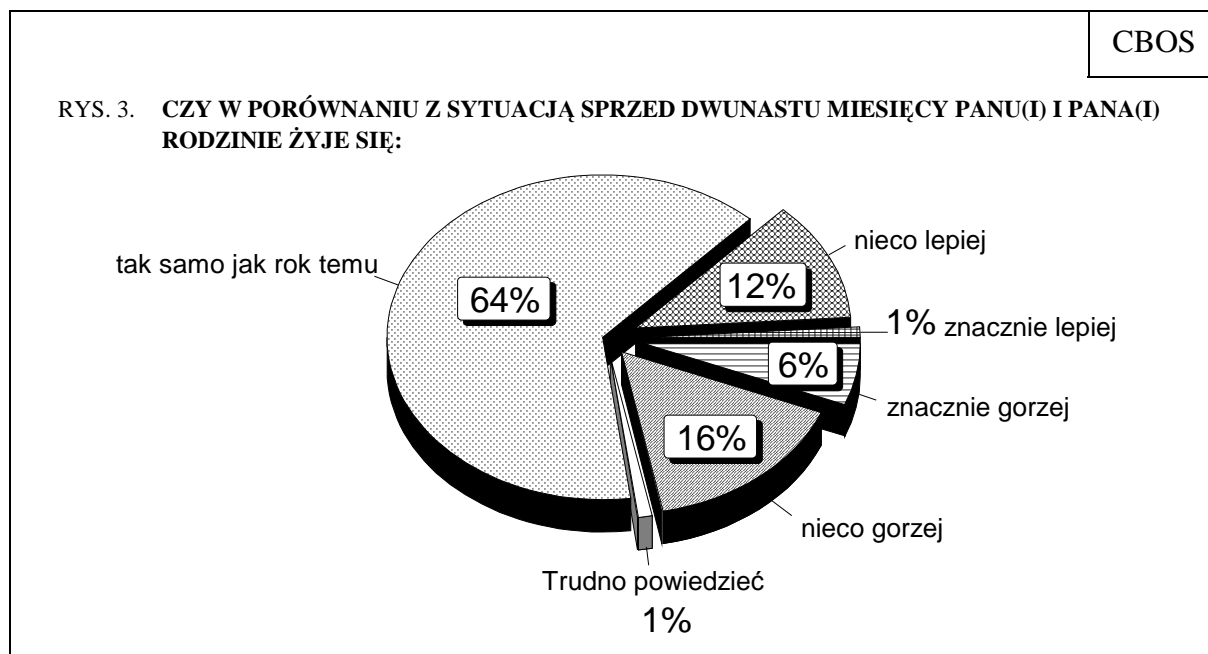

Tabela 2

Czy w porównaniu z sytuacją sprzed dwunastu miesięcy Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:	Wskazania respondentów według terminów badań										
	IV 1994	X 1994	IV 1995	XI 1995	IV 1996	X 1996	X 1997	IV 2002	IV 2003	III 2005	III 2006
	w procentach										
- lepiej*	7	11	9	12	10	16	13	8	5	9	13
- tak samo	44	32	36	47	50	46	53	50	54	57	64
- gorzej*	47	56	55	40	39	38	33	41	40	33	22
Trudno powiedzieć	2	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1

* Kategoria *lepiej* powstała z połączenia odpowiedzi *znacznie lepiej* i *nieco lepiej*, a kategoria *gorzej* - z połączenia odpowiedzi *znacznie gorzej* i *nieco gorzej*

Przekonanie, że badanym i ich rodzinom żyje się obecnie lepiej niż przed rokiem, jest tym częstsze, im wyższe są ich dochody na osobę w rodzinie i lepsze oceny własnych warunków materialnych. Natomiast im gorzej respondenci oceniają warunki własnego gospodarstwa domowego oraz im gorszą mają sytuację finansową, tym częściej są zdania, że ogólne warunki życia rodzin uległy pogorszeniu. O zmianach na gorsze szczególnie często mówią bezrobotni. Natomiast poprawę najczęściej deklarują pracownicy umysłowi niższego szczebla i pracownicy fizyczno-umysłowi (zob. tabele aneksowe).

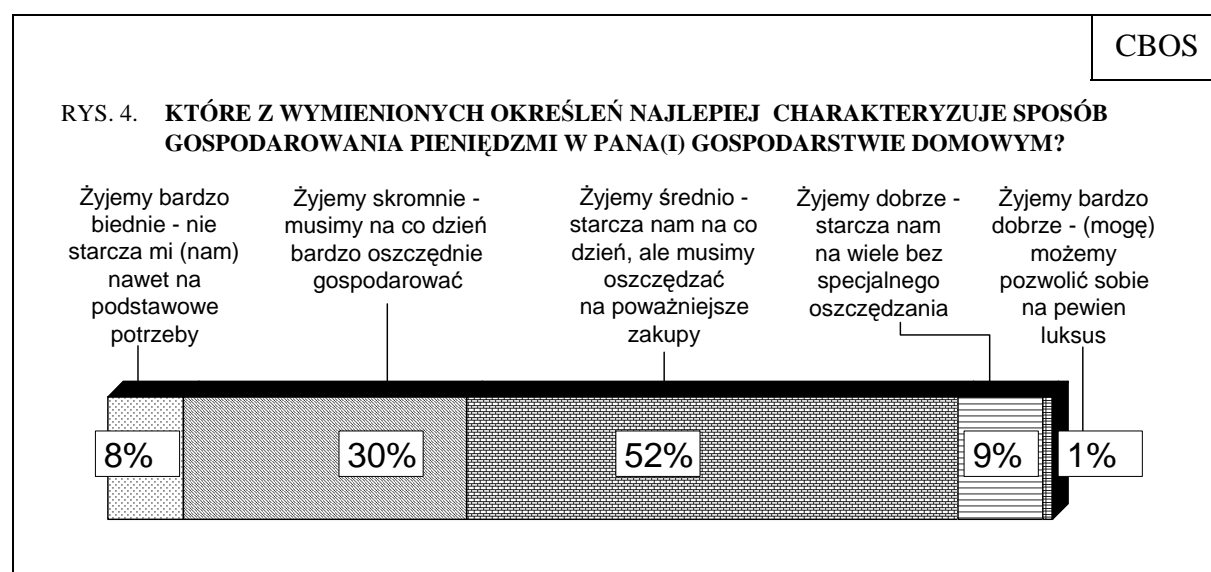
Poprawę w większym stopniu niż pozostali odczuli ankietowani, którzy oceniają, że obecnie żyje im się dobrze. Wśród osób, które uważają, że obecnie źle im się żyje, najczęstsza jest opinia o pogorszeniu sytuacji w ciągu ostatniego roku (ocenia tak 46% spośród nich), ale prawie równie często uważają oni, że nic się zmieniło (45%); tylko nieliczni (7%) twierdzą, że żyje im się lepiej.

Badani oceniający poziom swego życia jako średni najczęściej sądzą, że obecnie żyje im się tak samo jak przed rokiem (71%), a odczuwający pogorszenie stanowią dwukrotnie większą liczebnie grupę (20%) niż ci, którzy stwierdzają poprawę (9%).

Respondenci określający swoje warunki życia jako dobre także najczęściej oceniają, że obecnie żyje im się tak samo jak przed rokiem (67%), ale tych, którzy odczuli poprawę, jest aż trzykrotnie więcej (24%) niż deklarujących pogorszenie (8%).

SPOSÓB GOSPODAROWANIA PIENIĘDZMI

Charakteryzując sposób gospodarowania pieniędzmi w swoich gospodarstwach domowych oraz możliwości zaspokojenia potrzeb badani najczęściej (52%) twierdzą, że żyją średnio, czyli że dochody wystarczają im jedynie na codzienne wydatki, natomiast muszą oszczędzać na poważniejsze zakupy. Prawie co trzeci Polak (30%) ocenia życie swoich rodzin jako skromne, co oznacza, że muszą na co dzień bardzo oszczędnie gospodarować pieniędzmi, a prawie co trzynasty (8%) przyznaje, że nie starcza mu pieniędzy nawet na zaspokojenie podstawowych potrzeb.

Tylko co dziesiąty ankietowany (10%) nie martwi się o zaspokojenie potrzeb i nie musi oszczędzać - to znaczy ocenia, że jemu i jego rodzinie żyje się dobrze i stać ich na wiele; niektórzy mogą sobie pozwolić nawet na pewien luksus. Zatem osób, które żyją skromnie, muszą na co dzień bardzo oszczędzać, lub żyją bardzo biednie i nie starcza im na podstawowe potrzeby, jest prawie cztery razy więcej niż żyjących na poziomie wyższym od średniego.

Uzyskane wyniki niewiele różnią się od danych z poprzedniego pomiaru - zmiany są raczej niewielkie. Już od roku stabilny jest odsetek osób żyjących dobrze i bardzo dobrze, a także żyjących średnio, ale minimalnie przybyło tych, którym nie starcza nawet na podstawowe potrzeby.

Tabela 3

Które z wymienionych określić najlepiej charakteryzuje sposób gospodarowania pieniędzmi w Pana(i) gospodarstwie domowym?	Wskazania respondentów według terminów badań														
	V 1993	IV 1994	IV 1995	XI 1995	IV 1996	X 1996	I 1997	X 1997	I 1999	VI 2000	IV 2002	IV 2003	III 2004	III 2005	III 2006
	w procentach														
Żyjemy bardzo biednie - nie starcza mi (nam) nawet na podstawowe potrzeby	9	9	9	6	7	6	7	7	7	8	6	9	9	6	8
Żyjemy skromnie - musimy na co dzień bardzo oszczędnie gospodarować	42	43	42	39	38	34	32	33	36	39	34	39	39	34	30
Żyjemy średnio - starcza nam na co dzień, ale musimy oszczędzać na poważniejsze zakupy	45	44	45	49	50	54	54	54	50	45	53	45	46	51	52
Żyjemy dobrze - starcza nam na wiele bez specjalnego oszczędzania	3	3	3	5	5	6	6	5	6	7	7	7	6	9	9
Żyjemy bardzo dobrze - (możemy) możemy pozwolić sobie na pewien luksus	0	0	1	1	0	0	1	1	1	1	1	0	0	1	1

Sposób gospodarowania pieniędzmi w gospodarstwie domowym jest, oczywiście, bardzo wyraźnie powiązany z wysokością dochodów i warunkami materialnymi, w jakich żyją ankietowani. Im niższe mają dochody i gorsze warunki materialne, a także im są starsi i gorzej wykształceni, tym częściej deklarują, że żyją skromnie lub bardzo biednie. Natomiast im lepszą mają sytuację materialną, a także im lepiej są wykształceni, tym częściej uznają poziom swego życia za średni lub wyższy od średniego.

Z uzyskanych deklaracji wynika, że bardzo biednie i skromnie żyją najczęściej renciści, bezrobotni, robotnicy niewykwalifikowani oraz rolnicy (ponad połowa osób z tych kategorii). Natomiast dobrze lub bardzo dobrze żyją przede wszystkim przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, a także - znacznie rzadziej - przedsiębiorcy pracujący na własny rachunek poza rolnictwem. W nielicznej kategorii osób „żyjących bardzo dobrze” największą grupę stanowią prywatni przedsiębiorcy, a następnie rolnicy.

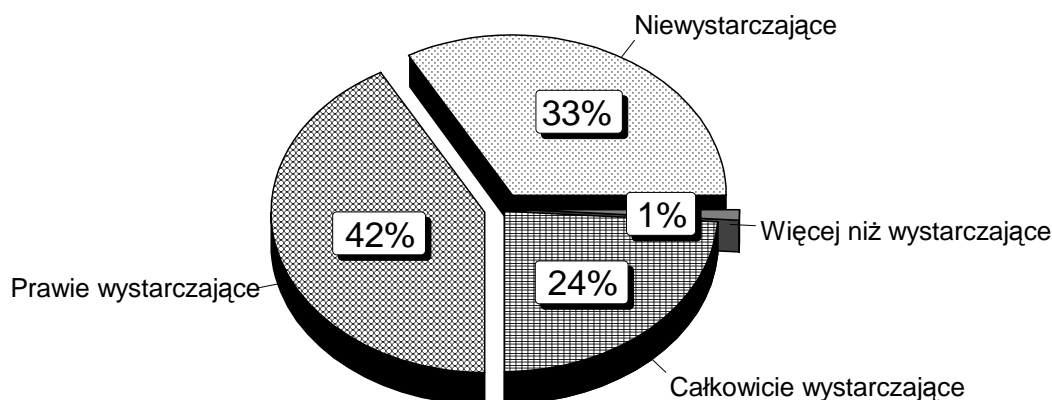
Często też dobrze oceniają poziom swego życia najmłodsi badani, w tym uczniowie i studenci, co zapewne jest przejawem życiowego optymizmu i odmiennych potrzeb ludzi młodych (zob. tabele aneksowe).

OCENY ZASPOKOJENIA POTRZEB I KŁOPOTY FINANSOWE

Respondenci pytani wprost o możliwości zaspokojenia codziennych potrzeb najczęściej (42%) twierdzą, że ich dochody są prawie wystarczające w stosunku do podstawowych potrzeb. Jednak spora grupa (33%) przyznaje, że nie starcza im pieniędzy na zaspokojenie codziennych potrzeb, takich jak mieszkanie, wyżywienie, odzież itp.

Tylko jedna czwarta Polaków (25%) ocenia swoje dochody jako całkowicie wystarczające lub nawet więcej niż wystarczające.

RYS. 5. CZY WSZYSTKIE DOCHODY PANA(I) I MIESZKAJĄCEJ RAZEM Z PANEM(IA) RODZINY - LUB WSZYSTKIE PANA(I) DOCHODY, JEŚLI MIESZKA PAN(I) SAM(A) - SĄ WYSTARCZAJĄCE CZY NIEWYSTARCZAJĄCE DO ZASPOKOJENIA CODZIENNYCH POTRZEB, TAKICH JAK MIESZKANIE, WYŻYWIENIE, ODZIEŻ ITP.?

Przed rokiem opinie badanych były podobne - różnice wskazań są niewielkie. Rozmiar społecznego poczucia deprivacji podstawowych potrzeb nie uległ więc istotnej zmianie, choć warto zaznaczyć, że wzrósł (o 4 punkty) odsetek osób uznających swoje dochody za całkowicie wystarczające, zmalał zaś (o 3 punkty) tych, które oceniają, że są one prawie wystarczające.

Tabela 4

Czy wszystkie dochody Pana(i) i mieszkającej razem z Panem(ia) rodziny - lub wszystkie Pana(i) dochody, jeśli mieszka Pan(i) sam(a) - są wystarczające czy niewystarczające do zaspokojenia codziennych potrzeb, takich jak mieszkanie, wyżywienie, odzież itp.?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	III 2004	III 2005	III 2006
	w procentach		
Niewystarczające	35	33	33
Prawie wystarczające	42	45	42
Całkowicie wystarczające	22	20	24
Więcej niż wystarczające	1	2	1

Ocena tego, czy dochody są wystarczające do zaspokojenia codziennych potrzeb, zależy, oczywiście, przede wszystkim od sytuacji materialnej ankietowanych i poziomu ich wykształcenia, w pewnym stopniu także od miejsca zamieszkania i wieku (zob. tabele aneksowe). Najwięcej osób, które oceniają swoje dochody jako niewystarczające, jest wśród bezrobotnych (55%), rencistów (48%) oraz robotników niewykwalifikowanych (47%).

Natomiast za całkowicie wystarczające lub więcej niż zadowalające uznają swoje dochody głównie przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (58%) oraz pracujący na własny rachunek poza rolnictwem (48%).

W ciągu ostatnich dwunastu miesięcy większość polskich rodzin (59%) nie mogła pozwolić sobie na wydatki związane z wypoczynkiem - urlopem lub wakacjami dzieci. Prawie tyle samo (57%) odczuło brak pieniędzy na zakup potrzebnych sprzętów i innych rzeczy do wyposażenia domu. W wielu polskich domach (44%) brakowało także funduszy na wydatki związane z życiem kulturalnym, np. na zakup książek, biletów do teatru.

Wobec braku pieniędzy ludzie najczęściej więc ograniczali wydatki na wypoczynek i życie kulturalne oraz na sprzęty lub rzeczy związane z gospodarstwem domowym czy wyposażeniem mieszkania. Jednak w wielu rodzinach (36%) brakowało też pieniędzy na zaspokojenie podstawowych potrzeb, np. na zakup ubrania czy butów, albo na wydatki związane z leczeniem (po 36%).

Tabela 5

Czy w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy zdarzało się Panu(i) lub w Pana(i) gospodarstwie domowym, że nie starczyło pieniędzy na:	Odsetki odpowiedzi twierdzących							
	XI 1995	IV 1996	X 1996	X 1997	IV 2002	IV 2003	III 2005	III 2006
- wydatki związane z wypoczynkiem - urlopem lub wakacjami, feriami dzieci	-	-	-	-	60	59	57	59
- zakup sprzętu i rzeczy do wyposażenia domu	-	-	-	-	58	60	57	57
- wydatki związane z życiem kulturalnym (zakup książek, czasopism, biletów do teatru, na koncert itp.)	47	48	43	42	41	44	42	44
- zakup ubrania, butów	57	56	47	46	38	39	38	36
- wydatki związane z leczeniem	37	39	39	35	36	39	37	36
- zakup żywności	37	35	32	28	25	29	27	25
- pokrycie świadczeń mieszkaniowych (stałe opłaty, czynsz, koszty wynajmu itp.)	-	-	-	-	-	32	29	24
- wydatki związane z nauką, kształceniem	22	20	21	22	20	23	22	21
- zakup środków czystości, wydatki na higienę osobistą	22	20	20	15	19	22	19	20

Trzeba też podkreślić, że aż w co czwartej rodzinie nie starczało pieniędzy na zakup żywności (25%). Prawie tyle samo rodzin (24%) nie miało funduszy na pokrycie świadczeń mieszkaniowych. Ponadto jedna piąta zmuszona była zrezygnować z wydatków na środki czystości i higienę osobistą (20%) oraz z wydatków na naukę, kształcenie (21%).

W stosunku do lat ubiegłych nie zmieniły się istotnie deklaracje dotyczące kłopotów finansowych - z jednym wyjątkiem: wyraźnie mniejszy jest obecnie odsetek gospodarstw domowych, którym nie starczało pieniędzy na świadczenia mieszkaniowe. Odsetek ten systematycznie spada, co może wynikać z większej skuteczności pomocy społecznej w tym zakresie. Być może też nieznaczna poprawa warunków życia łączy się przede wszystkim z pozytywnymi zmianami w sferze regulowania należności za mieszkanie.

Podobnie jak w roku ubiegłym tylko nieco ponad jedna czwarta gospodarstw domowych (27%) nie miała problemów finansowych w żadnej z dziewięciu wymienionych dziedzin. Dwie piąte (w sumie 40%) nie mogło zaspokoić potrzeb w 1-4 dziedzinach życia, jedna czwarta (25%) - w 5-8 dziedzinach, a co czternaste gospodarstwo domowe (7%) miało kłopoty finansowe we wszystkich dziewięciu dziedzinach.

			CBOS
Poziom zaspokojenia lub deprivacji potrzeb rodzin			
	IV 2003	III 2005	III 2006
Badani, których rodziny nie miały problemów finansowych w żadnej dziedzinie	25%	28%	27%
Badani, których rodziny miały problemy:			
♦ w jednej dziedzinie	9%	10%	10%
♦ w dwóch dziedzinach	10%	11%	11%
♦ w trzech dziedzinach	10%	9%	10%
♦ w czterech dziedzinach	11%	9%	9%
♦ w pięciu dziedzinach	8%	8%	8%
♦ w sześciu dziedzinach	6%	7%	6%
♦ w siedmiu dziedzinach	6%	6%	6%
♦ w ośmiu dziedzinach	6%	4%	5%
♦ w dziewięciu dziedzinach	9%	8%	7%

Poziom niezaspokojenia potrzeb, mierzony występowaniem problemów finansowych, jest wyraźnie zróżnicowany zależnie od położenia społeczno-ekonomicznego rodzin. Im gorsze warunki materialne gospodarstw domowych, niższe dochody na osobę w rodzinie i niższe wykształcenie, tym częstsze przypadki deprivacji danych potrzeb i tym większy zakres niezaspokojenia.

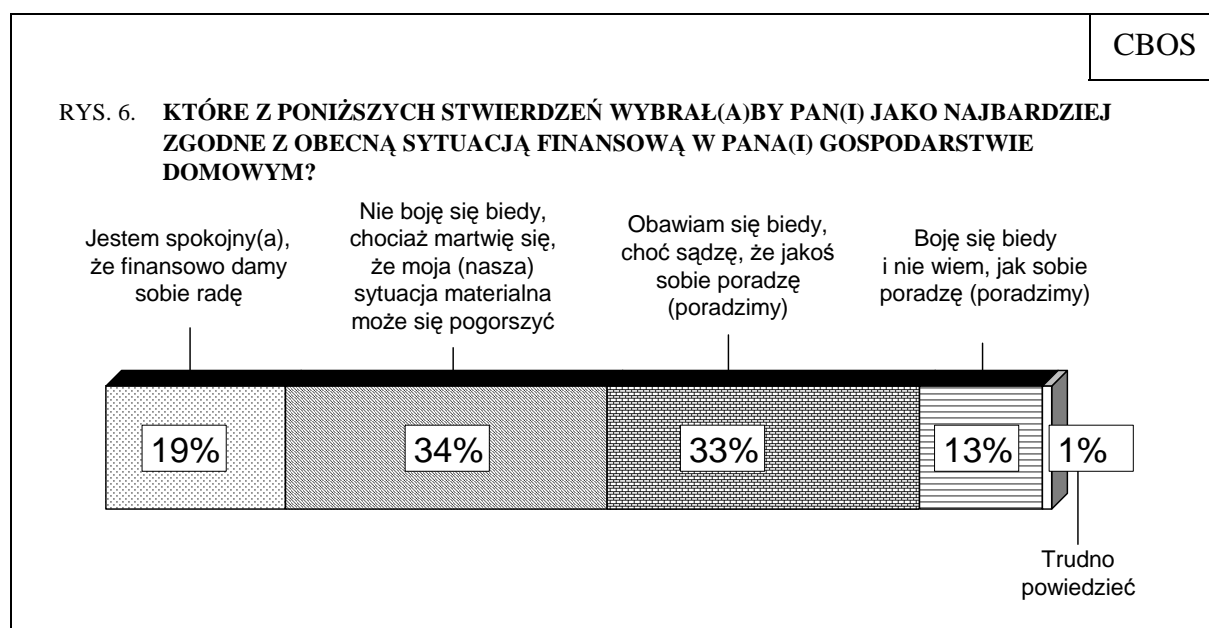
Niezaspokojenie potrzeb we wszystkich dziewięciu dziedzinach najczęściej odnotowujemy wśród osób o najniższych dochodach (24%) oraz źle oceniających własne warunki materialne (21%), a w grupach społeczno-zawodowych - wśród rencistów (16%), bezrobotnych (15%) oraz robotników niewykwalifikowanych (15%). Warto zauważyć, że o tak wysokim poziomie niezaspokojenia potrzeb częściej niż inni mówią respondenci w średnim wieku, mający od 35 do 54 lat (zob. tabele aneksowe).

Kłopoty finansowe związane z zaspokojeniem potrzeb w większości wymienionych dziedzin (od pięciu do ośmiu) najczęściej mają bezrobotni, a następnie robotnicy niewykwalifikowani, rolnicy, emeryci i renciści. Natomiast żadnych problemów finansowych nie miała przeszło połowa przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji (56%) oraz dwie piąte pracujących na własny rachunek poza rolnictwem (40%).

POCZUCIE ZAGROŻENIA BIEDĄ

Poczucie zagrożenia biedą jest w polskim społeczeństwie dość powszechne. Obawom takim na ogół towarzyszy przekonanie, że uda się jej jakoś uniknąć (33%), ale prawie co ósmy ankietowany (13%) nie ma takiej nadziei. Więcej niż jedna trzecia Polaków (34%) wprowadzie nie boi się biedy, ale martwi się, że ich sytuacja materialna może się pogorszyć.

Tylko niespełna jedna piąta społeczeństwa (19%) nie ma żadnych obaw dotyczących sytuacji finansowej i jest przekonana, że da sobie radę.

Porównanie uzyskanych wyników z danymi sprzed roku wskazuje, że wzrósł odsetek osób niemartwiących się o swoją sytuację finansową, co więcej - od 2004 roku stale rośnie. Zmniejszyła się zaś (z 37% do 33%) liczba respondentów, którzy wprawdzie obawiają się biedy, ale sądzą, że jakoś dadzą sobie radę. I w tym przypadku możemy mówić o rysującej się tendencji, tyle że spadkowej - poczynając od 2003 roku.

Silne poczucie zagrożenia biedą jest natomiast w ostatnich latach stabilne i kształtuje się na nieco niższym poziomie niż w najgorszym pod tym względem roku 2000, choć spadek wskazań o kolejny punkt procentowy może być zwiastunem powolnego, ale systematycznego zmniejszania się poczucia zagrożenia.

Tabela 6

Które z poniższych stwierdzeń wybrał(a)by Pan(i) jako najbardziej zgodne z obecną sytuacją finansową w Pana(i) gospodarstwie domowym?	Wskazania respondentów według terminów badań								
	I 1997	V 1998	I 1999	VI 2000	IV 2002	IV 2003	III 2004	III 2005	III 2006
	w procentach								
Jestem spokojny(a), że finansowo damy sobie radę	11	15	11	11	11	12	11	15	19
Nie boję się biedy, chociaż martwię się, że moja (nasza) sytuacja materialna może się pogorszyć	39	38	34	33	36	32	36	33	34
Obawiam się biedy, choć sądzę, że jakoś sobie poradzę (poradzimy)	37	33	38	37	36	42	37	37	33
Boję się biedy i nie wiem, jak sobie poradzę (poradzimy)	12	13	16	18	15	14	15	14	13
Trudno powiedzieć	1	1	1	1	2	1	1	1	1

Lęk przed biedą najsilniej wiąże się z negatywną oceną warunków materialnych własnego gospodarstwa domowego, a następnie z wysokością dochodów na osobę w rodzinie, słabiej natomiast z poziomem wykształcenia oraz wiekiem i płcią badanych. Obawy tego rodzaju najczęściej deklarują renciści, bezrobotni, robotnicy niewykwalifikowani, osoby najstarsze oraz respondenci mający tylko podstawowe wykształcenie. Natomiast spokojni o swoją sytuację finansową są przede wszystkim przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz badani z wyższym wykształceniem (zob. tabele aneksowe).

Najsilniejsze poczucie zagrożenia - lęk przed biedą i obawy, że sobie z nią nie poradzą - mają najczęściej, co oczywiste, badani deklarujący, że żyją bardzo biednie i nie starcza im nawet na podstawowe potrzeby, oraz ci, których dochody są niewystarczające do zaspokojenia

codziennych potrzeb. Obawy takie nie pojawiają się w ogóle wśród osób, które uważają, że żyje im się dobrze lub bardzo dobrze².

Chociaż w ciągu ostatniego roku większość Polaków miała problemy finansowe z zaspokojeniem potrzeb, a sposób gospodarowania pieniędzmi w gospodarstwach domowych i ocena poziomu życia się nie zmieniły, to nieco ubyło osób obawiających się biedy, przybyło natomiast tych, które ze spokojem myślą, że finansowo dadzą sobie radę. Więcej badanych uważa też, że żyje im się lepiej niż rok temu, a zdecydowanie mniej twierdzi, że gorzej.

Opracował
Włodzimierz DERCZYŃSKI

² Wartości współczynnika korelacji tau b Kendalla między odpowiedziami na różne pytania dotyczące poziomu życia, gospodarowania pieniędzmi, wystarczalności dochodów a poczuciem zagrożenia biedą wynoszą od 0,460 do 0,474.

A N E K S

Tabela 1. Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:

(%)

	dobrze	ani dobrze, ani źle	źle	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	29	50	21	0	1081
Płeć					
Mężczyźni	30	51	19	0	515
Kobiety	27	49	23	0	566
Wiek					
18-24 lat	45	48	7	1	155
25-34	35	49	16	1	195
35-44	39	47	14	0	174
45-54	19	50	30	0	200
55-64	17	55	28	0	139
65 lat i więcej	19	52	29	1	217
Miejsce zamieszkania					
Wieś	26	50	24	0	399
Miasto do 20 tys.	23	50	26	1	147
20-100 tys.	37	47	16	0	217
101-500 tys.	25	56	19	0	194
501 tys. i więcej mieszk.	34	48	17	1	124
Wykształcenie					
Podstawowe	19	51	29	1	312
Zasadnicze zawodowe	22	50	27	1	277
Średnie	34	51	15	0	375
Wyższe	51	46	3	0	117
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	61	37	2	0	64
Prac.umysł.niż.szczebla	50	43	7	0	98
Pracownicy fiz.- umysł.	28	61	11	0	100
Robotnicy wykwalifikowani	29	56	16	0	105
Robotnicy niewykwalifik.	19	52	29	0	36
Rolnicy	24	51	23	2	48
Pracujący na własny rach.	39	56	5	0	37
Bierni zawodowo					
Renciści	10	52	37	0	103
Emeryci	20	56	24	1	254
Uczniowie i studenci	50	44	4	2	65
Bezrobotni	20	39	41	1	144
Gospodynie domowe i inni	27	46	27	0	27
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	42	45	13	0	167
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	31	56	13	0	79
sekt. pryw. poza rolnict.	37	53	9	0	207
prywatnym gosp. rolnym	27	53	20	0	49
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	11	41	49	0	131
301-500	17	56	26	0	168
501-900	23	58	19	0	234
901-1200	40	53	7	0	94
Powyżej 1200 zł	55	40	5	0	77
Ocena własnych war. mater.					
Złe	7	34	59	0	302
Średnie	16	74	10	0	473
Dobre	70	28	1	0	305
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	27	45	28	0	58
Raz w tygodniu	32	51	17	0	525
1-2 razy w miesiącu	29	51	20	1	183
Kilka razy w roku	25	50	24	1	185
W ogóle nie uczestniczy	20	47	32	1	129
Poglądy polityczne					
Lewica	23	57	20	0	150
Centrum	27	50	22	0	291
Prawica	38	49	13	0	335
Trudno powiedzieć	22	48	30	1	303

Tabela 2. Czy w porównaniu z sytuacją sprzed dwunastu miesięcy Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:

(%)

	lepiej	tak samo	gorzej	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	13	64	22	1	1081
Płeć					
Mężczyźni	15	64	21	1	515
Kobiety	11	65	23	1	566
Wiek					
18-24 lat	18	63	18	1	155
25-34	23	60	16	1	195
35-44	15	64	21	1	174
45-54	7	59	34	0	200
55-64	9	72	19	0	139
65 lat i więcej	7	70	22	1	217
Miejsce zamieszkania					
Wieś	10	69	20	1	399
Miasto do 20 tys.	17	60	23	1	147
20-100 tys.	15	61	24	0	217
101-500 tys.	16	62	22	0	194
501 tys.i więcej mieszk.	9	65	25	1	124
Wykształcenie					
Podstawowe	9	71	20	1	312
Zasadnicze zawodowe	11	66	22	1	277
Średnie	15	59	25	1	375
Wyższe	21	61	18	0	117
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	15	58	27	0	64
Prac.umysł.niż.szczebla	31	51	18	1	98
Pracownicy fiz.- umysł.	24	54	21	1	100
Robotnicy wykwalifikowani	12	72	15	1	105
Robotnicy niewykwalifik.	11	65	24	0	36
Rolnicy	3	71	26	0	48
Pracujący na własny rach.	16	64	17	2	37
Bierni zawodowo					
Renciści	6	67	27	0	103
Emeryci	8	71	20	1	254
Uczniowie i studenci	9	75	16	0	65
Bezrobotni	12	54	32	1	144
Gospodynie domowe i inni	3	79	18	0	27
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	19	59	21	1	167
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	13	63	23	1	79
sekt. pryw. poza rolnict.	22	62	15	1	207
prywatnym gosp. rolnym	8	68	23	0	49
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	13	49	38	0	131
301-500	13	59	28	0	168
501-900	13	65	22	1	234
901-1200	14	67	19	0	94
Powyżej 1200 zł	21	66	13	0	77
Ocena własnych war. mater.					
Złe	8	48	42	2	302
Średnie	9	71	19	0	473
Dobre	23	69	7	0	305
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	18	60	22	0	58
Raz w tygodniu	11	69	20	1	525
1-2 razy w miesiącu	17	65	18	1	183
Kilka razy w roku	12	59	27	2	185
W ogóle nie uczestniczy	15	53	31	1	129
Poglądy polityczne					
Lewica	13	59	27	1	150
Centrum	13	62	24	0	291
Prawica	16	67	17	0	335
Trudno powiedzieć	9	66	23	2	303

Tabela 3. Które z wymienionych określeń najlepiej charakteryzuje sposób gospodarowania pieniędzmi w Pana(i) gospodarstwie domowym? 1 - Żyjemy bardzo biednie - nie starcza mi (nam) nawet na podstawowe potrzeby; 2 - Żyjemy skromnie - musimy na co dzień bardzo oszczędnie gospodarować; 3 - Żyjemy średnio - starcza nam na co dzień, ale musimy oszczędzać na poważniejsze zakupy; 4 - Żyjemy dobrze - starcza nam na wiele bez specjalnego oszczędzania; 5 - Żyjemy bardzo dobrze - mogę (możemy) pozwolić sobie na pewien luksus

(%)

	1	2	3	4	5	Liczba osób
Ogółem	8	30	52	9	1	1080
Płeć						
Mężczyźni	8	29	52	10	0	515
Kobiety	9	31	52	7	1	565
Wiek						
18-24 lat	2	19	64	15	0	155
25-34	7	24	59	9	1	195
35-44	5	23	61	10	1	174
45-54	11	37	43	8	0	200
55-64	12	32	47	8	1	139
65 lat i więcej	11	42	43	3	0	216
Miejsce zamieszkania						
Wieś	10	36	47	7	1	399
Miasto do 20 tys.	12	27	54	7	0	146
20-100 tys.	5	29	54	11	0	217
101-500 tys.	7	26	59	7	1	194
501 tys.i więcej mieszk.	7	25	52	16	0	124
Wykształcenie						
Podstawowe	16	40	40	4	0	310
Zasadnicze zawodowe	10	36	48	6	0	277
Średnie	3	24	62	10	0	375
Wyższe	0	12	62	24	2	117
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	0	13	53	34	0	64
Prac.umysł.niż.szczebła	0	11	75	14	1	98
Pracownicy fiz.- umysł.	7	22	60	11	0	100
Robotnicy wykwalifikowani	4	25	63	8	0	105
Robotnicy niewykwalifik.	7	45	48	0	0	36
Rolnicy	6	45	35	11	2	48
Pracujący na własny rach.	0	17	65	12	6	37
Bierni zawodowo						
Renciści	21	43	35	1	0	103
Emeryci	9	39	48	5	0	252
Uczniowie i studenci	1	12	65	22	0	65
Bezrobotni	19	39	40	1	0	144
Gospodynie domowe i inni	4	31	58	4	4	27
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	3	18	64	15	1	167
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	5	25	57	13	0	79
sekt. pryw. poza rolnict.	2	22	63	12	1	207
prywatnym gosp. rolnym	6	41	41	11	2	49
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	20	52	25	2	1	131
301-500	11	37	48	3	1	168
501-900	7	37	52	4	0	234
901-1200	1	17	69	13	0	94
Powyżej 1200 zł	3	15	57	24	1	77
Ocena własnych war. mater.						
Złe	27	54	17	1	0	302
Średnie	1	29	68	2	0	472
Dobre	0	8	63	27	1	305
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	10	41	48	1	0	58
Raz w tygodniu	6	28	56	9	1	525
1-2 razy w miesiącu	9	29	52	9	1	183
Kilka razy w roku	9	32	48	11	0	185
W ogóle nie uczestniczy	14	35	44	7	0	128
Poglądy polityczne						
Lewica	4	32	53	11	0	150
Centrum	7	29	55	8	1	291
Prawica	4	27	58	10	1	335
Trudno powiedzieć	16	33	44	6	0	302

Tabela 4. Czy wszystkie dochody Pana(i) i mieszkającej razem z Panem(ią) rodziny /lub wszystkie Pana(i) dochody, jeśli mieszka Pan(i) sam(a)/ są wystarczające czy niewystarczające do zaspokojenia codziennych potrzeb, takich jak mieszkanie, wyżywienie, odzież itp.? 1 - Niewystarczające; 2 - Prawie wystarczające; 3 - Całkowicie wystarczające; 4 - Więcej niż wystarczające (%)

	1	2	3	4	Liczba osób
Ogółem	33	42	24	1	1081
Płeć					
Mężczyźni	33	40	25	2	515
Kobiety	33	44	22	1	566
Wiek					
18-24 lat	26	42	31	1	155
25-34	33	42	23	1	195
35-44	30	43	25	2	174
45-54	41	34	23	2	200
55-64	37	40	22	1	139
65 lat i więcej	32	49	18	1	217
Miejsce zamieszkania					
Wieś	35	44	21	0	399
Miasto do 20 tys.	41	35	21	3	147
20-100 tys.	28	48	23	1	217
101-500 tys.	36	38	26	1	194
501 tys. i więcej mieszk.	23	40	33	4	124
Wykształcenie					
Podstawowe	42	41	16	0	312
Zasadnicze zawodowe	41	42	15	1	277
Średnie	28	41	29	1	375
Wyższe	7	46	42	5	117
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	6	36	52	6	64
Prac.umysł.niż.szczebla	17	50	30	3	98
Pracownicy fiz.- umysł.	34	45	20	1	100
Robotnicy wykwalifikowani	33	45	22	0	105
Robotnicy niewykwalifik.	47	37	16	0	36
Rolnicy	34	48	18	0	48
Pracujący na własny rach.	12	39	45	3	37
Bierni zawodowo					
Renciści	48	40	12	0	103
Emeryci	32	46	21	1	254
Uczniowie i studenci	23	36	39	1	65
Bezrobotni	55	31	13	1	144
Gospodynie domowe i inni	31	48	21	0	27
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	25	39	33	3	167
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	21	57	20	2	79
sekt. pryw. poza rolnict.	26	40	32	2	207
prywatnym gosp. rolnym	29	52	19	0	49
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	70	25	5	0	131
301-500	46	41	12	1	168
501-900	36	44	20	0	234
901-1200	8	54	37	1	94
Powyżej 1200 zł	5	36	51	7	77
Ocena własnych war. mater.					
Złe	75	22	2	1	302
Średnie	23	57	19	0	473
Dobre	7	39	50	4	305
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	33	42	20	5	58
Raz w tygodniu	28	46	25	1	525
1-2 razy w miesiącu	35	44	20	1	183
Kilka razy w roku	37	37	26	0	185
W ogóle nie uczestniczy	48	30	19	3	129
Poglądy polityczne					
Lewica	30	40	27	3	150
Centrum	34	41	25	0	291
Prawica	27	43	27	2	335
Trudno powiedzieć	41	43	16	0	303

Tabela 5. Czy w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy zdarzało się Panu(i) lub w Pana(i) gospodarstwie domowym, że nie starczyło pieniędzy na: 1 - zakup żywności; 2 - zakup ubrania, butów; 3 - zakup środków czystości, wydatki na higienę osobistą; 4 - wydatki związane z leczeniem; 5 - wydatki związane z nauką, kształceniem; 6 - wydatki związane z życiem kulturalnym (zakup książek, czasopism, biletów do teatru, na koncert itp.); 7 - wydatki związane z wypoczynkiem - urlopem lub wakacjami, feriami dzieci; 8 - zakup sprzętu i rzeczy do wyposażenia domu; 9 - pokrycie świadczeń mieszkaniowych (stałe opłaty, czynsz, koszty wynajmu itp.); 10 - Badani, których rodziny nie miały problemów finansowych w żadnej z dziewięciu dziedzin

Odsetki odpowiedzi twierdzących

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Liczba osób
Ogółem	25	36	20	36	21	44	59	57	24	27	1081
Płeć											
Mężczyźni	23	34	20	32	23	43	60	57	24	27	515
Kobiety	27	38	19	40	20	44	58	57	24	27	566
Wiek											
18-24 lat	15	28	13	24	26	38	54	50	21	34	155
25-34	22	37	18	30	24	46	65	61	24	25	195
35-44	22	34	19	26	25	40	57	55	22	34	174
45-54	33	46	26	40	28	50	68	66	31	18	200
55-64	25	35	20	42	15	48	58	56	23	30	139
65 lat i więcej	30	35	21	51	9	40	52	52	23	26	217
Miejsce zamieszkania											
Wieś	28	40	23	40	23	46	59	60	25	25	399
Miasto do 20 tys.	30	44	27	47	25	50	68	64	31	22	147
20-100 tys.	19	31	15	28	19	36	54	49	21	32	217
101-500 tys.	27	36	17	35	20	42	58	55	23	27	194
501 tys.i więcej mieszk.	14	24	12	27	15	45	61	56	20	32	124
Wykształcenie											
Podstawowe	34	44	29	53	19	48	62	60	31	21	312
Zasadnicze zawodowe	36	46	27	43	26	51	69	65	31	17	277
Średnie	15	28	11	26	21	40	55	52	19	33	375
Wyższe	6	19	4	10	16	28	42	45	4	48	117
Grupa społ.-zaw. pracujący											
Kadra kier., inteligencja	4	8	2	7	14	25	37	37	4	56	64
Prac.umysł.niż.szczebla	12	28	8	15	17	33	53	51	13	34	98
Pracownicy fiz.- umysł.	18	33	14	27	21	43	66	63	23	24	100
Robotnicy wykwalifikowani	19	33	14	29	24	49	68	55	26	21	105
Robotnicy niewykwalifik.	37	63	33	47	41	54	70	81	32	13	36
Rolnicy	27	45	25	35	29	48	63	62	13	26	48
Pracujący na własny rach.	2	8	2	7	9	24	39	46	7	40	37
Bierni zawodowo											
Renciści	43	53	34	62	26	52	68	68	34	14	103
Emeryci	27	32	17	48	8	43	54	54	20	28	254
Uczniowie i studenci	9	17	7	18	25	33	47	42	17	44	65
Bezrobotni	46	62	43	51	38	59	73	70	49	15	144
Gospodynie domowe i inni	21	32	18	27	15	36	49	45	19	37	27
Pracuje w:											
inst. państw., publicznej	16	28	10	25	22	43	56	57	17	30	167
spółce właścicieli											
prywatnych i państwa	19	38	17	24	17	35	58	53	21	30	79
sekt. pryw. poza rolnict.	13	25	10	18	20	36	57	52	17	33	207
prywatnym gosp. rolnym	18	37	20	34	26	47	60	63	9	28	49
Dochody na jedną osobę											
Do 300 zł	52	73	47	64	47	72	82	80	50	6	131
301-500	34	49	27	45	28	57	76	67	33	13	168
501-900	27	38	18	47	17	44	61	60	21	22	234
901-1200	11	17	3	14	6	23	43	43	5	44	94
Powyżej 1200 zł	5	15	5	10	4	18	31	38	10	47	77
Ocena własnych war. mater.											
Złe	58	75	53	72	43	71	84	85	56	2	302
Średnie	16	28	10	31	16	43	60	55	15	25	473
Dobre	6	10	2	9	8	18	33	32	5	55	305
Udział w prakt. religijnych											
Kilka razy w tygodniu	29	43	23	44	10	44	65	64	19	18	58
Raz w tygodniu	23	32	16	35	20	43	57	55	22	30	525
1-2 razy w miesiącu	22	34	17	32	23	46	59	55	21	28	183
Kilka razy w roku	26	40	23	32	22	44	58	59	28	27	185
W ogóle nie uczestniczy	35	47	31	48	28	46	66	62	33	19	129
Poglądy polityczne											
Lewica	24	32	18	37	25	39	58	54	18	30	150
Centrum	22	35	18	32	22	43	61	56	22	28	291
Prawica	20	31	13	31	17	41	57	56	19	27	335
Trudno powiedzieć	34	46	30	46	23	50	61	61	33	25	303

Tabela 6. Poziom zaspokojenia lub deprivacji potrzeb rodzin. 1 - Badani, których rodziny nie miały problemów finansowych w żadnej z wymienionych dziedzin; 2 - Badani, których rodziny miały problemy finansowe w 1-4 dziedzinach; 3 - Badani, których rodziny miały problemy finansowe w 5-8 dziedzinach; 4 - Badani, których rodziny miały problemy finansowe we wszystkich dziewięciu dziedzinach

(%)

	1	2	3	4	Liczba osób
Ogółem	27	41	25	7	1081
Płeć					
Mężczyźni	27	43	22	8	515
Kobiety	27	39	28	6	566
Wiek					
18-24 lat	34	39	23	4	155
25-34	25	41	26	8	195
35-44	34	36	21	10	174
45-54	18	45	25	12	200
55-64	30	38	28	5	139
65 lat i więcej	26	43	29	3	217
Miejsce zamieszkania					
Wieś	25	41	26	9	399
Miasto do 20 tys.	22	35	35	8	147
20-100 tys.	32	43	22	3	217
101-500 tys.	27	40	26	6	194
501 tys. i więcej mieszk.	32	45	16	8	124
Wykształcenie					
Podstawowe	21	38	32	9	312
Zasadnicze zawodowe	17	43	27	12	277
Średnie	33	42	22	3	375
Wyższe	48	39	11	2	117
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	56	36	6	2	64
Prac.umysł.niż.szczębła	34	47	15	3	98
Pracownicy fiz.- umysł.	24	49	19	8	100
Robotnicy wykwalifikowani	21	50	21	8	105
Robotnicy niewykwalifik.	13	39	33	15	36
Rolnicy	26	35	33	6	48
Pracujący na własny rach.	40	56	5	0	37
Bierni zawodowo					
Renciści	14	43	27	16	103
Emeryci	28	41	29	1	254
Uczniowie i studenci	44	34	18	4	65
Bezrobotni	15	25	44	15	144
Gospodynie domowe i inni	37	39	20	4	27
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	30	46	19	5	167
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	30	44	18	8	79
sekt. pryw. poza rolnict.	33	46	15	6	207
prywatnym gosp. rolnym	28	39	27	6	49
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	6	32	38	24	131
301-500	13	40	42	5	168
501-900	22	45	29	4	234
901-1200	44	44	12	0	94
Powyżej 1200 zł	47	45	7	1	77
Ocena własnych war. mater.					
Złe	2	26	51	21	302
Średnie	25	52	20	2	473
Dobre	55	37	7	1	305
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	18	43	35	4	58
Raz w tygodniu	30	41	23	6	525
1-2 razy w miesiącu	28	41	24	6	183
Kilka razy w roku	27	40	25	7	185
W ogóle nie uczestniczy	19	37	31	12	129
Poglądy polityczne					
Lewica	30	40	20	10	150
Centrum	28	43	23	7	291
Prawica	27	47	21	4	335
Trudno powiedzieć	25	32	35	9	303

Tabela 7. Które z poniższych stwierdzeń wybrał(a)by Pan(i) jako najbardziej zgodne z obecną sytuacją finansową w Pana(i) gospodarstwie domowym: 1 - jestem spokojny(a), że finansowo dam (damy) sobie radę; 2 - nie boję się biedy, chociaż martwię się, że moja (nasza) sytuacja materialna może się pogorszyć; 3 - obawiam się biedy, choć sadzę, że jakoś sobie poradzę (poradzimy); 4 - boję się biedy i nie wiem, jak sobie poradzę (poradzimy)

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	19	34	33	13	1	1081
Płeć						
Mężczyźni	22	38	31	9	0	515
Kobiety	17	30	35	17	1	566
Wiek						
18-24 lat	25	38	27	8	2	155
25-34	22	35	32	11	0	195
35-44	22	39	31	9	0	174
45-54	15	25	45	14	0	200
55-64	15	39	32	15	0	139
65 lat i więcej	17	32	29	21	1	217
Miejsce zamieszkania						
Wieś	14	36	34	15	1	399
Miasto do 20 tys.	15	31	33	20	1	147
20-100 tys.	26	31	34	8	1	217
101-500 tys.	21	34	32	13	0	194
501 tys. i więcej mieszk.	25	36	30	9	0	124
Wykształcenie						
Podstawowe	13	31	31	23	2	312
Zasadnicze zawodowe	16	34	34	17	0	277
Średnie	22	33	38	7	0	375
Wyższe	33	46	19	1	0	117
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	38	43	19	0	0	64
Prac. umysł. niż. szczebla	24	36	35	5	0	98
Pracownicy fiz.- umysł.	26	36	30	7	1	100
Robotnicy wykwalifikowani	18	35	38	9	0	105
Robotnicy niewykwalifik.	14	36	25	26	0	36
Rolnicy	9	35	44	12	0	48
Pracujący na własny rach.	28	49	22	0	0	37
Bierni zawodowo						
Renciści	8	22	47	24	0	103
Emeryci	18	34	28	18	1	254
Uczniowie i studenci	27	43	22	3	4	65
Bezrobotni	11	25	41	23	0	144
Gospodynie domowe i inni	32	34	25	9	0	27
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	26	37	29	7	0	167
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	26	36	30	8	0	79
sekt. pryw. poza rolnict.	24	39	30	7	0	207
prywatnym gosp. rolnym	8	38	44	9	0	49
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	8	24	39	29	0	131
301-500	9	32	39	19	1	168
501-900	13	33	38	16	1	234
901-1200	28	42	28	3	0	94
Powyżej 1200 zł	42	36	20	2	0	77
Ocena własnych war. mater.						
Złe	3	18	40	37	1	302
Średnie	13	41	39	6	1	473
Dobre	44	39	15	2	0	305
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	13	34	38	16	0	58
Raz w tygodniu	21	36	31	12	1	525
1-2 razy w miesiącu	20	31	38	9	1	183
Kilka razy w roku	15	35	32	17	0	185
W ogóle nie uczestniczy	19	28	33	19	1	129
Poglądy polityczne						
Lewica	18	33	39	9	0	150
Centrum	18	35	37	9	1	291
Prawica	24	38	29	10	0	335
Trudno powiedzieć	15	30	30	24	2	303